

dpb

· DIVADLO
· PETRA
· BEZRUČE

frankenstein

„Tvůj strom je dobrý i špatný. Ne všechny plody se ti líbí. Ale jsou mezi nimi i plody krásné. Zhlížet se v krásných plodech a ostatní zavrhnout je příliš snadné.

Všechny jsou jen různými hledisky téhož stromu. Je příliš snadné zvolit si jen jednu větev a ostatní zavrhnout.“

antoine de saint-exupéry: citadela

frankenstein

autorka **mary shelleyová**
režie a dramaturgie **jan holec**
výprava **pavla kamanová**
výběr hudby **jan holec**
light design **lukáš dřevjaný**
pohybová spolupráce **daniel bodlák**

viktor frankenstein **lukáš melník**
syn **vojtěch johaník**
alžběta **magdaléna tkačíková**
kristína **markéta matulová**
otec kristíny **dušan urban**
jindřich **ondřej brett**
mrtvé dítě **jakub burýšek**

premiéra 15. listopadu 2019 v divadle petra bezruče

fantastično a hrůza

Frankenstein Mary Shelleyové představuje žánr fantastiky na pomezí gotických románů a moderní fantastiky, především té vědecké. Stejně tak ho často označujeme jako prototyp žánru hororu. Není divu, počátek obou žánrů totiž spatřujeme právě v anglickém gotickém románu a jeho příbuzných žánrech – francouzském roman noir a německém Schauerroman. Fantastično a hrůza stojí v přímé souvislosti. Hrůza však často vychází z fantastična, a sice hlavně z nadpřirozených událostí. Pojetí těchto dvou kategorií se v průběhu času mění podle

estetických požadavků doby, a často i podle stupně lhostejnosti recipienta. Nejen samotný román vnímáme jako jednoho ze zakladatelů hororové literatury, ale také adaptaci Jamese Whalea z třicátých let 20. století. Právě ona určila ráz frankensteinovskému mýtu, tedy tomu, jak vnímáme jeho příběh dnes. Jedná se o typ literárního mýtu, jak ho definuje Phillipe Sellier ve studii Co je literární mýtus. Tato adaptace je také označována za tradiční punc filmového hororu. Studio Universal vlastně tímto filmem určilo ráz filmových hororů. Avšak byla to

Shelleyová, kdo jako první nastolil v literatuře téma vědy a odpovědnosti za její objevy a vynálezy. Toto téma však zabalila do kulís romantismu a fantastiky tak, že přidala k vědě právě fantastično a hrůzu. V knize totiž nenacházíme exaktní přesnost vědeckých postupů. Setkáváme se s výtvořem, který může vzniknout pouze díky představivosti a textu.

michaela ševčíková

frankenstein: proměny fantastična a hrůzy ve filmových adaptacích a na divadle

Život Mary Shelleyové

Spisovatelka Mary Wollstonecraft Shelleyová byla dcerou slavných rodičů, jak je označil básník a pozdější Maryin manžel Percy Bysshe Shelley. Její matka Mary Wollstonecraftová psala díla o právech člověka, zejména žen, čímž se řadí mezi předchůdkyně feministické literatury. Jejím otcem byl William Godwin, který je označován za anarchistického filosofa, prosazujícího ideu revoluce.

Mary Shelleyová se narodila 30. srpna 1797. Maryina matka několik dní po porodu zemřela na následky poporodní horečky. Obě dcery Wollstonecraftové, Mary a Fanny, byly svěřeny do péče Godwinovi.

Co se týče Maryina vzdělání, Mary nechodila do školy. Druhá Godwinova žena příliš neschvalovala její zálibu v četbě a nijak nepodporovala její zájem o učení.

Ačkoli Godwin zaznamenal, že jeho dcera je bystrá a horlivá studentka, souhlasil se svou ženou, že nepotřebuje podstoupit formální vzdělání. Mary se tedy naučila číst a psát doma. Tento deficit oficiálního vzdělání Mary paradoxně prospěl. Kromě čtení se také aktivně věnovala fabulování příběhů, které na žádost otce sepisovala pro jeho edici dětských knih. První byla vydána, když bylo Mary pouhých jedenáct let.

Roku 1814 se seznámila se svým budoucím manželem, známým romantikem Percym Bysshem Shelleyem. Jejich lásku vyplňovaly především diskuze nad knihami, často filozoficky zaměřené – a právě schopnosti debatovat si Percy B. Shelley na své manželce cenil nejvíce (vzali se roku 1816).

Mary na konci února 1815 předčasně porodila dceru, která však za několik dní zemřela. Její deníkové zápisy naznačují, že

ztráta dcery ji ranila, i když to na sobě nedávala znát. V lednu 1816 se Mary narodilo druhé dítě, syn, který byl pojmenován po jejím otci.

Léto roku 1816 pár strávil ve společnosti Lorda Byrona, J. W. Polidoriho, C. Clairmontové a M. G. Lewise ve Švýcarsku blízko Ženevy. Vzhledem k tomu, že Lewis publikoval úspěšný gotický román, tématem diskuze se staly nadpřirozené záležitosti. Díky těmto rozhovorům se celá společnost začala zajímat o duchařské příběhy. Mary celou situaci popisuje v předmluvě Frankensteinu k vydání z roku 1831. Ve Švýcarsku bylo v létě 1816 poměrně nevlídné deštivé počasí, proto společnost kolem Byrona musela omezit své výpravy do přírody a zdržovala se v jeho vile. Dlouhou chvíli si krátili čtením knih. Do ruky se jim dostaly také německé duchařské příběhy přeložené do francouzštiny. Na Mary velice

zapůsobily, protože, jak sama uvádí, i po patnácti letech si živě vybavovala detaily z jednotlivých příběhů.

Jedna z večerních diskuzí poskytla Mary námět pro její příběh. Básníci tehdy probírali, zdali je možné odhalit podstatu života. Přitom zmínili i Darwinovy údajné experimenty, při nichž měl u mrtvého červa neznámým způsobem vyvolat samovolné pohyby. Po této konverzaci nemohla Mary spát. Bez ustání o tématu uvažovala, až ji napadlo, že „by bylo možné mrtvolu oživit; galvanismus je toho dokladem; třeba by bylo možné vyrobit části těla, spojit je dohromady a obdařit je životní silou.“ Tak se zrodil námět pro její nejslavnější román Frankenstein neboli Moderní Prométheus, jenž byl vydán anonymně v roce 1818.

Mary v následujících letech prožila mnohé rodinné tragédie.

Její sestra Fanny se v roce 1816 předávkovala opiovou tinkturou. Roku 1818 onemocněla Shelleyho dcera Allegra úplavicí a zemřela Mary v náručí. Devět měsíců na to se syn William nakazil malárií a podlehl jí. U Mary se pak projevil dědičný sklon k depresi, posílený její tendencí zaměřovat se pouze na temné stránky lidského života. Chmurné nálady zhoršovaly její fyzickou kondici během dalšího těhotenství. Přesto v listopadu 1819 porodila zdravého syna, jemuž dala jméno Percy Florence.

Roku 1822 se Percy utopil, když ho zastihla na lodi bouře – ve věku pouhých třiceti let. Mary se po manželově smrti věnoval propagaci jeho díla, díky ní se dočkalo mnoha vydání a je publikováno dodnes.

Poslední roky života strávila Mary se svým synem a snachou. Její zdravotní stav se pomalu zhoršo-

val, až byla částečně paralyzovaná. Mary Wollstonecraft Shelleyová zemřela 1. února 1851.

Jako vdova Mary toužila po určitém společenském statusu a uznání. Přestože zastávala liberální názory, snažila se své psaní i život přizpůsobit konvencím tehdejší doby. Pracovala tak, aby nebyla nařčena ze skandálního stylu života. Takového, jenž byl připisován jejím rodičům a manželovi. Celý život se cítila být pod tlakem, jelikož se snažila vyrovnat svým vzorům, naplnit očekávání, jež do ní byla vkládána, a přitom se vyhnout špatné reputaci.

zuzana longinová

specifické aspekty gotického románu v díle Mary Shelleyové (upraveno a kráceno)

„Tvor, kterého jsem pustil mezi lidi a vybudoval vůlí a schopností konat hrůzné činy [...], mi připadal téměř jako vlastní upír, můj vlastní duch vyproštěný z hrobu a hnaný touhou zničit vše, co je mi drahé.“

„Je obecným jevem naší povahy, že to, co je smutné, hrozné, ba dokonce děsivé, nás přitahuje neodolatelným kouzlem; že scénami bolesti a hrůzy se cítíme odpuzováni, a stejnou silou znovu přitahováni, a že dychtivě hltáme vidiny, při nichž nám hrůzou vstávají vlasy na hlavě.“

friedrich schiller: o tragickém umění

čtyři otázky pro režiséra jana holce

Příběh šíleného vědce Viktora Frankensteinova je považován za vůbec první dílo světové sci-fi literatury a nesporně patří mezi klasiku hororového žánru. Pohrával sis s myšlenkou inscenování tohoto známého díla už dlouhou dobu nebo to přišlo zcela spontánně?

Látka mě lákala už delší dobu. Postava Viktora Frankensteinova je z mnoha aspektů velmi dráždivá. Téma osobní ambice, které dokáže člověka zcela pohlit, a dokonce zničit, bude věčné.

Frankenstein pro mě není pouze horor, ale především psychologické drama.

Pro Divadlo Petra Bezruče jsi vytvořil vlastní dramaturgii románu Mary Shelleyové, co pro Tebe bylo při psaní divadelní adaptace největším úskalím?

Nejdůležitější bylo rozhodnutí o čem samotný příběh vlastně je. V předloze si mísí několik tematických rovin a při dramaturgii si musí člověk určit, kterou z nich

chce akcentovat. U adaptace jsem se navíc od románu značně odchýlil, což mě nutilo fabulovat nový příběh a postavy.

Je o Tobě známo, že rád hledáš silné příběhy, co je pro Tebe stěžejním tématem u Frankensteinova?

Především jsou to tři tematické roviny. První se zabývá vztahem otce a syna, a z tohoto vztahu pramení odpovědnost. Dále je to téma ošklivosti – přede-

vším kontrastu ošklivosti vnitřní a vnější. Do třetice mě zajímá zobrazení již zmíněné ambice, která dokáže i schopného člověka pozřít. Samotná dějová linka pak bude překvapením, které uvidí až návštěvníci inscenace.

Viktor Frankenstein si zahrál s přírodními zákony, stvořil umělého člověka a svého výtvoru se zřekl. Je možné tvořit a ne být zodpovědný za to, co jsme stvořili?

Slovy Antoine de Saint-Exupéryho: „Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal.“ Před svými činy člověk nikdy neuteče.

inspice **michal weber** / nápověda **lenka kučerová** / rekvizity **emil kopčák** / garderoba **renáta pytlíková** / vlásenky **ivana polomská** / světla **vojtěch kadeřábek, viktor kosinski, barbora kovalská** / zvuk **filip bajger** / šéf výroby **karel gadula** / jevištní mistr **filip kapusta** / technika **martin dostál, david kníchal, martin plichta, david žyla**

program vydala divadelní společnost petra bezruče, s.r.o., k druhé premiéře sezóny 2019–2020

textová část programu **jan holec** / fotografie **petr hrubeš, lukáš horký** / grafický návrh plakátu a programu **jan kulich** / vytiskl AFprint, ostrava

divadlo petra bezruče provozuje divadelní společnost petra bezruče
ředitel **jiří krejčí** / umělecký šéf **jan holec** / manažer **tomáš suchánek** / tajemnice uměleckého provozu **alena punčochářová** / propagace a pr **michaela kubicová**

divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města ostravy a moravskoslezského kraje

OSTRAVA!!!

Moravskoslezský
kraj

